

– Vi är huskramare och det återspeglas också i vår utgivning, säger Jeppe Wikström som startade Bokförlaget Max Ström tillsammans med Marika Stolpe i mitten av 90-talet.

En huskramare mitt i stan

MONICA STRANDELL, *Frilansjournalist/fotograf*

MED MODERNA MUSEET, Östasiatiska museet och Konsthögskolan inom räckhåll ligger Bokförlaget Max Ström i före detta Marketenteriets lokaler på Skeppsholmen. Läget på den innersta av skärgårdsöarna är starkt kopplat till bokförlagets identitet, med Stockholm och skärgård som återkommande teman i utgivningen.

DEN OCKRAGULA fasadfärgen på Marketenteriet gifter sig väl med höstlöven som faller till marken från de höga träden denna sena höstdag. Det är svårt att föreställa sig att det här på Skeppsholmen fanns förslag om en 45 meter hög skyskrapa så tidigt som 1915. Det året utlystes en arkitekttävling om en ny underofficersskola, ett nytt marketenteri och en ny kasernbyggnad för 800 man. Men det visade sig att alla 33 arkitektbidrag var för dyra att genomföra. Det blev bara ett marketenteri vid Exercisplan efter ritningar av stationsingenjören Sixten C:son Sparre.

Nästan ett sekel senare, år 1994, startar det unga fotografparet Marika Stolpe och Jeppe Wikström Bokförlaget Max Ström i en liten kontorslokal i Värtahamnen; de är totalt tre personer på 14 kvadratmeter. Närheten till vatten och skärgård var na-

turlig med tanke på att Jeppe Wikström redan i mitten på 80-talet startade bildbyrån Skärgårdsbild. Tanken med bokförlaget var i första hand att ge ut en enda bok, Havsskärgård. Det visade sig senare vara den första i en lång rad av böcker.

Två år senare är ruljangsen igång och de letar efter större lokaler. De kontaktar Statens fastighetsverk och frågar om det finns något ledigt på Skeppsholmen. Förvaltaren Lasse Johnsen ser att skärgårds- och Stockholmstemat i bokutgivningen passar väl in i verkets vision för Skeppsholmen.

År 1996 flyttar bokförlaget in i den gula längan på Kyrkslingan 11, några steg från Skeppsholmskyrkan.

Vid Kulturvärdens besök är tryckerikontakterna täta. En ny Stockholmsskildring är på väg att tryckas lagom till jul.

Samtidigt är ett trettiotal andra bokprojekt på gång. Med Bonniers i ryggen har det lilla bokförlaget vuxit och har numera ett tiotal anställda och en årsomsättning på cirka 40 miljoner kronor. En tredjedel av böckerna trycks i Värnamo, resten i Italien och Sydostasien.

Förlaget drivs fortfarande av Jeppe Wikström och Marika Stolpe, som båda är fotografer, författare och bokförläggare. Marika Stolpe är även förlagets vd.

– Vi har alltid gillat Skeppsholmen. Marikas pappa Pär Stolpe var intendent på Moderna museet när hon växte upp så hon har haft en anknytning till Skeppsholmen i hela sitt liv. När vi hörde av oss till Statens fastighetsverk för att hitta lokaler att hyra tror jag att förvaltaren såg något hos oss som inte vi såg själva vid den tiden. Statens fastighetsverk ville ha samarbete

mellan hyresgästerna på Skeppsholmen, och vår verksamhet har nära anknytning till både Svenska Turistföreningen och Skärgårdsstiftelsen som numera också finns här på ön, säger Jeppe Wikström.

Statens fastighetsverks vision är att «med utgångspunkt i områdets unika kulturhistoriska värden vidareutveckla Skeppsholmen och Kastellholmen som besöksmål och rekreationsområde. Verket vill se området som en mötesplats för kultur, hantverk, forskning och utbildning i en avspänd och kreativ miljö med historisk och maritim atmosfär». Detta slås fast i *Förvaltningsprogrammet för Skeppsholmen och Kastellholmen* från april 2007.

– Det nu aktuella hyreskontraktet för Marketenteriet som undertecknades 2007 omfattar 647 kvadratmeter, det vill säga hela byggnaden på två plan, samt ca 30

kvm i ett vattentorn bakom Amiralitetshuset, säger Åsa Albihn, Statens fastighetsverks förvaltare på Skeppsholmen och Kastellholmen.

Åsa Albihn har som förvaltare ett mycket bra samarbete med Bokförlaget Max Ström.

– Jeppe Wikström är en härlig hyresgäst, säger hon. Han har kreativa idéer som blir positiva inslag när exempelvis Skeppsholmsdagen ska planeras.

Bokförlaget Max Ström har nu varit hyresgäster i mer än tio år på Kyrkslingan 11 intill Skeppsholmskyrkan, men det är först på senare år som förlaget har tagit över hela huset. Övervåningen hyrs ut till frilansare som av och till medverkar i bokproduktionen.

– Vi är väldigt stolta över vårt hus. När vi har författare eller utländska gäster på

besök, blir de alltid uppgiggade av att komma till Skeppsholmen och att besöka oss här. Och varje år på Skeppsholmsdagen brukar vi öppna dörren för allmänheten.

Jeppe Wikström ser mestadels enbart fördelar med att arbeta på Skeppsholmen. Därifrån har han bra utkik på väder och vind för att bedöma om det är rätt tidpunkt för fotografering.

– Vi sitter på den innersta skärgårdsön – det syns tydligt från luften. Att vi sitter här på Skeppsholmen är en stor del av vår identitet. Trots att Skeppsholmen är mitt i stan känns det ändå som på landet. När vi ska gå till city säger vi att vi ska gå till stan, trots att vi sitter så centralt. Men man är väldigt exponerad på Skeppsholmsbron, den ständiga motvindens bro.

Bokförlaget Max Ström har hittills gjort ett drygt tiotal Stockholmsböcker,

Fredrik Byrfors, projektchef och försäljningsansvarig gentemot företag, säljer in och genomför nya bokprojekt med näringsliv och organisationer i samarbete med Jeppe Wikström.

Skeppsbron tidig morgon, som finns i såväl Dokument Stockholm som i flera tidigare Stockholmsskildringar, är en vy som Jeppe Wikström och generationer av stockholmare har en stark relation till.

både om staden och om skärgården. Jeppe har en klar bild av hur Stockholm ser ut i flygperspektiv efter att i åtta år ha arbetat med boken *Stockholm från ovan*, som kom ut 2005. Han har fotograferat från varmluftballong, flygplan och helikopter, kyrktorn och lyftkranar för att fånga sin hembygd – ja så kallar han huvudstaden – i ett annorlunda perspektiv.

Lagom till jul ges en ny Stockholmskildring ut – *Dokument Stockholm*. Under rubriken är «staden i tusen bilder» och inspirationen till den kommer från en förlaga på det temat från 1930-talet. Ambitionen är att fånga staden i början av det tredje årtusendet och skicka en hälsning till framtiden.

Under tre år har Erik G. Svensson, Roger Turesson och Jeppe Wikström tagit tiotusentals bilder av Stockholm och de 1 000 bästa har valts ut till denna bok. Med sina 656 sidor är detta den mest omfattande fotobok om Stockholm som någonsin har gjorts.

Projektet Dokument Stockholm är sannolikt också den största bildokumentationen av Stockholm som har gjorts och den innehåller totalt cirka 60 000 bilder, berättar Jeppe Wikström.

– Vi har fotograferat med diafilm för att dokumentationen ska finnas kvar. Bilderna kommer att skänkas till Stockholms stadsmuseum. Det vi har gjort är egentligen en hembygdsskildring. Hembygd är inte bara röda stugor, det kan också vara stenhus, asfalt, kajer och kullersten. Vi har fotograferat små bakgator, små undanskymda torg och gathörn, miljöer som många människor passerar dagligen utan att fästa blicken på. Vi vill visa bredden i stan.

En förebild har varit fotografier från början av 1940-talet till slutet av 60-talet då folkhemmet genomgick stora förändringar. Det är fotografier som Jeppe Wikström har letat fram och samlat i boken *Sthlmsliv* som gavs ut av Max Ström för ett par år sedan.

Projektet Dokument Stockholm har varit kostsamt; mellan fyra och fem miljoner kronor har det redan kostat och Stockholms största fastighetsägare har sponsrat. Statens fastighetsverk är dock undantaget, statliga verk tillåts inte att vara sponsorer. Fotograferna har haft ett redaktionsråd till hjälp vid urval av vilka miljöer som skulle dokumenteras. Både Stockholms stadsmuseum och Skönhetsrådet har varit med i redaktionsrådet.

Skeppsbron tidig morgon, som finns i såväl Dokument Stockholm som i flera tidigare Stockholmskildringar, är en vy som Jeppe Wikström och generationer av stockholmare har en stark relation till.

– Skeppsbron ser jag varje morgon och det är en vy som har mött sjöfarare de senaste 400 åren. Skeppsbron är sig rätt lik,

Brända tomten invid Stockholms äldsta gata – Köpmangatan – i Gamla stan är en av Jeppe Wikströms egna favoritplatser.

byggnaderna har inte ändrats nämnvärt under det senaste seklet. Däremot märks tidens gång på båtarna och fartygen och framför allt syns det på bilar och människor.

Jeppe Wikström tycker att det är något speciellt med böcker, en flera hundra år gammal uppfinning som massproduktion och som fortfarande trycks på papper.

– Boken är lika intressant för den som har fyllt 20 som den som är 80 år. Fotoböcker är gränslösa, har inga barriärer, och når alla oberoende av läsförmåga. Det märker jag på mina barn som är åtta och elva år. En bok har ett stort kulturellt kapital, när en ny bok kommer ut är det en händelse som många tycker är värd att notera. Trots att människor kan åka till månen och göra det mesta vid datorer är det fantastiskt att boken fortfarande fungerar.

Hade någon sagt till Jeppe och Marika när de startade Max Ström att företaget skulle växa till ett förlag med många mil-

joner kronor i årsomsättning så hade de nog inte trott på det. Ändå var steget inte särskilt långt eftersom båda har vuxit upp i förlagsbranschen.

Marikas farfar var chef för bokförlaget Rabén & Sjögren. Jappes pappa, förre statsrådet Jan-Erik Wikström, var förlagschef på Gummessons bokförlag i 20 år innan han 1976 blev riksdagspolitiker och utbildningsminister med ansvar för kulturfrågor i den första borgerliga trepartiregeringen.

– Vi hade från början inga direkta kunskaper om hur man driver ett bokförlag men vi var samtidigt orädda att göra böcker. Vi är väldigt intresserade av hus, byggnader och arkitektur. Jag tror att alla människor är intresserade av arkitektur, på ett eller annat sätt. Arkitektur är den mest bruksinriktade formen av skapande där estetik och funktion möts. Vi är huskramare och det återspeglas också i vår utgivning, säger Jeppe Wikström.

Och namnet Max Ström?

– Det är en ordlek med våra namn.

Jeppe Wikströms egna favoritplatser är Skeppsholmen, Stockholms äldsta gata Köpmangatan i Gamla stan, Evert Taubes terrass på Riddarholmen ...

– Därifrån ser man Riddarfjärden som en havsspegel och jag tycker om den sortens hålrum i kartbilden. Kyrkogårdar kan också vara som pauser i stadsrytmen. Montelius väg, gångstråket på utsidan av Mariaberget, är en annan plats som jag tycker mycket om. Men frågar du imorgon kanske du får andra svar. Det är dagsnotering på vad jag tycker om i Stockholm.

Det är ingen tvekan om att Jeppe Wikström är en riktig lokalpatriot, både när det gäller Skeppsholmen och Stockholm, men han vill vidga människors uppfattning om huvudstaden.

– Stockholm är en riksangelägenhet. Stockholm är landets huvudstad och Sveriges i särklass största turistmål. Det finns ingen annan plats i Sverige som så många har en relation till. **KV**

